

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
спеціальної освіти
протокол № 2 від 30 серпня 2022 р.
завідувачка кафедри
 (Наталія КАБЕЛЬНИКОВА)

СИЛАБУС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

ОК 19 Мовленнєві та сенсорні системи і їх порушення

Освітня програма «Логопедія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Спеціальність **016 Спеціальна освіта. 01 Логопедія.**

Галузь знань **01 Освіта/Педагогіка**

Івано-Франківськ, 2022

Назва освітньої компоненти	Мовленнєві та сенсорні системи і їх порушення	
Викладач (і)	Яковлева С.Д.	
Посилання на сайт		
Контактний тел..	(050) 3961470	
Е-mail викладача:	cdyakovleva@ gmail.com;	
Графік консультацій		

1. Анотація курсу

Програма вивчення основної навчальної дисципліни «Мовленнєві та сенсорні системи і їх порушення» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки спеціаліста спеціальності 016 Спеціальна освіта і є однією з фахових дисциплін підготовки спеціалістів.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є стан сенсорних систем в дитячому віці та порушення сенсорних та мовленнєвої систем.

2. Мета та завдання курсу

Метою викладання навчальної дисципліни «Мовленнєві та сенсорні системи і їх порушення» дати майбутньому педагогу, дефектологу сучасні знання про анатомічну структуру, фізіологію органів мовлення, слуху та зору, з'ясувати причинні зв'язки виникнення аномалій розвитку та патологічних станів, які підлягають корекції з боку спеціаліста-дефектолога

Основними завданнями вивчення дисципліни «Мовленнєві та сенсорні системи і їх порушення» є:

1. формування знань про будову та функції органів мовлення, слуху та зору,
2. процеси перетворення зовнішніх подразників у сенсорних системах та їх сприйняття,
3. методи дослідження сенсорних систем,
4. патологічні стани та захворювання сенсорних систем та органів мовлення.

4.Програмні компетентності та результати навчання

Після успішного завершення дисципліни здобувач формуватиме наступні програмні компетентності на результати навчання

Інтегральна компетентність Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі спеціальної освіти, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов

Загальні компетентності:

ЗК -3. Здатність до абстрактного і критичного мислення, аналізу та синтезу, самоконтролю, самоаналізу, оцінки та забезпечення якості виконуваних робіт.

ЗК -6. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями та інформацією, знати інформаційні потреби суспільства, інформаційно-пошукові ресурси та вміння управляти інформацією в професійній діяльності.

ЗК -7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, працювати самостійно, автономно діяти з позиції соціальної відповідальності, займати активну життєву позицію та розвивати лідерські якості.

Фахові компетентності

ФК-5. Здатність до розвитку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими дітей дошкільного та шкільного віку з ООП; готовність до комплексного оцінювання осіб з мовленнєвими порушеннями з метою застосування відповідних логопедичних технологій навчання та супроводу.

ФК-8. Здатність до діагностики та розвитку перцептивних, мнемічних, імажитивних, мовленнєвих процесів, різних форм мислення та свідомості в дітей з ООП дошкільного і шкільного віку; вміння інтерпретувати та застосовувати результати досліджень.

ФК -14. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми з порушеннями різних нозологічних форм, їх батьками та колегами.

ФК - 16. Здатність до застосування медико-біологічних знань та вмінь з метою оцінки структури порушення різних нозологій, оцінки клініко-фізіологічних особливостей, можливостей дітей з ООП та прогнозу їх розвитку.

Програмні результати навчання

ПРН 4. Здатний до широкого критичного осмислення освітніх проблем, вирішення яких лежить в площині взаємодії фахівців різних галузей (медичних фахівців, психологів, соціальних педагогів, соціальними організаціями та ін.), працює над підвищенням своєї професійної компетентності; приймає рішення на основі суспільно- ціннісних орієнтирів.

ПРН 7. Володіє прийомами збору, зберігання, систематизації, узагальнення, використання та поширення інформації щодо дітей з ООП.

ПРН 9. Володіє методикою проведення наукових неврологічних, нейропсихологічних, педагогічних досліджень у галузі спеціальної та інклюзивної освіти та застосовує їх в практичній діяльності спеціальної та інклюзивної освіти.

ПРН 11. Здатний ефективно застосовувати методику логопедичної роботи відповідно до етіології, патогенезу мовленнєвих порушень, вікових та індивідуальних особливостей суб'єкта корекції чи реабілітації.

ПРН 12. Володіє методикою спостереження, обстеження та змістом психокорекційної роботи з дітьми з ООП та їх сім'ями, спрямованої на компенсацію та розвиток психічних процесів та особистісної сфери.

3. Обсяг курсу на поточний навчальний рік

Кількість кредитів/годин	Лекції (год.)	Практичні (лабор)заняття (год.)	Самостійна робота (год.)
1 - 7– 210	1 семестр – 32 год.	1 семестр – 28 год.	1 семестр – 150 год.
2 - 2,5- 75	2 семестр – 12 год.	2 семестр - 10год.	2 семестр – 53 год.

4. Ознаки курсу

Рік викладання	Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний/вибірковий
I	I-II	спеціальна освіта	I	Нормативний

5. Технічне й програмне забезпечення/обладнання

Технічне й програмне забезпечення/обладнання: підручник з курсу, методична розробка, тести, ситуаційні задачі, інформація з інтернету.

6. **Політика курсу.** Вивчення курсу мовленнєвих та сенсорних систем та їх порушень передбачає подання знань щодо анатомії, фізіології та патологічних станів мовленнєвої, слухової та зорової систем з метою можливостей дослідження, діагностики та корекції сенсорних порушень в дітей різних категорій з порушеннями розвитку.

8. Схема курсу

Тиждень, дата, години	Тема, план, кількість годин (аудиторної та самостійної)	Форма навчального заняття	Список рекомендованих джерел (за нумерацією розділу 11)	Завдання	Максимальна кількість балів
Модуль 1. Анатомо-фізіологічні та клінічні основи слуху					
Тиждень _ дата, академічних годин 1 тиж., 1 – лек, 2 год	Тема 1. Вступ в анатомо-фізіологічні основи дефектології . 1.1.Актуальність вивчення сенсорних систем та загальні поняття дефектологічної науки 1.2. Ембріогенез органа слуху 1.3. Загальна характеристика аналізаторних систем	Лекція 1	Основна: 2,3,4,5,7,8 Додаткова : 10	В практичних роботах	
	Тема 2. Загальна будова слухового аналізатора 1.Частини слухового аналізатора 2. Будова периферичної частини слухового аналізатора. 3. Будова присінково-завиткового нерва	Лекція 2 Лабораторне заняття:1, тема № 1,2,3 (Практикум. стор.6) Яковлева С.Д., Фроленкова Л.М. Практикум до лабораторних занять з дисципліни «Мовленнєві і	Основна: 2,3,4,5,7,8 Додаткова : 10	В практичних роботах	

		сенсорні системи та їх порушення» для студентів денної та заочної форми навчання спеціальності 016 Спеціальна освіта: Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2021.-238 с.			
Тиждень _ дата, академічних годин	Тема 3. Фізіологія слухового аналізатора. Фізичні властивості звуку. 1.Звукові характеристики слухе 2. Поріг розрізнення сили звуків 3. Розповсюдження звуку в аналізаторі	Лекція 3 Лабораторне заняття: № 4-5 (Практикум. стор.17)	Основна: 2,3,4,5,7,8 Додаткова : 10	В практичних роботах	
	Тема 4. Фізіологія та методи дослідження вестибулярного аналізатора. 1.Фізіологічна основа роботи вестибулярного аналізатора 2.Закони Евальда 3. Дослідження вестибулярного аналізатора	Лекція 4 Лабораторне заняття № 6. Практикум стор.20	Основна: 2,3,4,5,7,8 Додаткова : 10	В практичних роботах	
	Тема 5. Патологічні стани слухового аналізатора Захворювання та травми вуха 1. Аномалії розвитку вуха 2. Травми вуха.	Лекція 5 Лабораторне заняття № 7. Практикум стор 22.	Основна: 2,3,4,5,7,8 Додаткова : 10	В практичних роботах	

	<p>Тема 6. Захворювання зовнішнього, середнього та внутрішнього вуха</p> <p>1.Захворювання зовнішнього, вуха 2.Захворювання середнього та вуха. 3.Захворювання внутрішнього вуха</p>	<p>Лекція 6</p> <p>Лабораторне заняття № 8-9. Практикум стор 18, стор.25</p>	<p>Основна: 2,3,4,5,7,8 Додаткова : 10</p>	<p>В практичних роботах</p>	
	<p>Тема 7. Туговухість та засоби її профілактики</p> <p>1 Туговухість та її види 2. Методи діагностики 3. Засоби профілактики туговухості</p>	<p>Лекція 7</p> <p>Лабораторне заняття: №10,11 Практикум стор 18, стор.29</p>	<p>Основна: 2,3,4,5,7,8 Додаткова : 10</p>	<p>В практичних роботах</p>	
	<p>Тема 8. Топічна діагностика вестибуло-кохлеарних розладів</p> <p>1. Топічна діагностика вестибуло-кохлеарних розладів 2. Методи компенсації та корекції порушень слуху</p>	<p>Лекція 8</p> <p>Лабораторне заняття: № 12. Практикум стор 35.</p>	<p>Основна: 2,3,4,5,7,8 Додаткова : 10</p>	<p>В практичних роботах</p>	
Модуль 2. Анатомо-фізіологічні та клінічні основи мовлення					
	<p>Тема 1-2. Анатомія органів мовлення – 4 год</p> <p>1.1.Будова периферичного мовленнєвого апарату 1.2.Будова підголосової порожнини 1.3.Мязовий апарат, іннервація та кровопостачання органів мовлення</p>	<p>Лекція 1-2</p> <p>Лабораторне заняття: № 1-2. Практикум стор 40.</p>	<p>Основна: 2,3,4,5,7,8 Додаткова : 9</p>	<p>В практичних роботах</p>	
	<p>Тема 3. Фізіологія мовленнєвого апарату.</p> <p>3.1.Основні властивості акустичних мовних сигналів 3.2. Механізм артикуляції</p>	<p>Лекція 3</p> <p>Лабораторне заняття: №3.</p>	<p>Основна: 2,3,4,5,7,8 Додаткова : 9</p>	<p>В практичних роботах</p>	

	3.3.Співочий голос та його характеристики	Практикум стор 45.			
	Тема 4. Дослідження органів мовлення 4.1.Дослідження носа 4.1.Дослідження горла 4.1.Дослідження гортані 4.1.Дослідження трахеї та бронхів	Лекція 4 Лабораторне заняття: № 4. Практикум стор 48.	Основна: 2,3,4,5,7,8 Додаткова : 9	В практичних роботах	
	Тема 5. Нейрофізіологічні кореляти мови і свідомості 5.1. Роль правої та лівої півкуль у фізіологічному мовленнєвому акті 5.2. Латералізація та центри мовлення 5.3. Розвиток мови в онтогенезі 5.4. Мова та дія	Лекція 5 Лабораторне заняття: № 6. Практикум стор 52.	Основна: 2,3,4,5,7,8 Додаткова : 9	В практичних роботах	
	Тема 6. Патологічні стани носової порожнини. Захворювання ротової порожнини 1.Чужорідні тіла носа 2. Запальні процеси, носові кровотечі, гнусавість 3. Дефекти піднебіння, щелеп язика губів 4. Нервово-м'язові порушення	Лекція 6 Лабораторне заняття: № 7-8 Практикум стор 56.	Основна: 2,3,4,5,7,8 Додаткова : 9	В практичних роботах	
	Тема 3. Захворювання горла. Хронічні та гострі захворювання горлянки. 1. Аномалії розвитку. Травми та чужорідні тіла горла 2. Ангіна. Хронічний тонзиліт 3. Аденоїди та гіпертрофія піднебінних мигдаликів 4. Фіброма носогорла та парез м'якого піднебіння	Лекція 7 Лабораторне заняття: № 9. Практикум стор 61.	Основна: 2,3,4,5,7,8 Додаткова : 9	В практичних роботах	

	<p>Тема 5. Захворювання гортані. Захворювання верхніх дихальних шляхів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аномалії розвитку, чужорідні тіла та травми 2. Гострий ларингіт та стеноз гортані 3. Фіброми 4. Злоякісні пухлини та нервово-м'язові порушення 5. Нервово-м'язові порушення 	<p>Лекція 8</p> <p>Лабораторне заняття: № 10. Практикум стор 70.</p>	<p>Основна: 2,3,4,5,7,8 Додаткова : 9</p>	В практичних роботах	
Модуль 3 Анатомо-фізіологічні та клінічні основи зорового аналізатора та патологічні стани, пов'язані з його розладами					
Тиждень ... дата, академічних годин	<p>Тема 1. Анатомічна будова зорового аналізатора</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна будова зорового аналізатора 2. Анатомія оболонок ока. 3. Будова зорового та око рухового нервів 4. Допоміжний апарат ока 	<p>Лабораторне заняття: № 1-2</p> <p>Практикум стор 76</p>	<p>Основна: 1,2,6,7,8 Додаткова : 10,11</p>	В практичних роботах	
	<p>Тема 2. Фізіологія органа зору</p> <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Властивості світла 2.2. Теорії світлосприйняття 2.3. Фізіологічні властивості очей 	<p>Лекція 2</p> <p>Лабораторне заняття: № 3-4. Практикум стор 79.</p>	<p>Основна: 1,2,6,7,8 Додаткова : 10,11</p>	В практичних роботах	
	<p>Тема 3. Методи дослідження зорового аналізатора</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дослідження гостроти зору 2. Дослідження очей у прохідному світлі 3. Дослідження очного тиску 4. Дослідження очей в дитячому 	<p>Лекція 3</p> <p>Лабораторне заняття: № 5-6. Практикум стор 90</p>	<p>Основна: 1,2,6,7,8 Додаткова : 10,11</p>	В практичних роботах	

	віці				
	<p>Тема 4. Запальні процеси та дистрофії сітківки. Токсоплазмоз та його ускладнення.</p> <p>1. Іридоцикліти та їх прояви 2. Дистрофії сітківки та їх діагностика. 3.Класифікації токсоплазмозу 4.Хронічні форми набутого токсоплазмозу</p>	<p>Лекція 4</p> <p>Лабораторне заняття:№ 7--8. Практикум стор 96, 101</p>	<p>Основна: 1,2,6,7,8 Додаткова : 10,11</p>	В практичних роботах	
	<p>Тема 5. Захворювання очей аденовірусної етіології. Аномалії рефракції.</p> <p>1.Аденокон'юнктивальна лихоманка 2.Епідемічний кератокон'юнктивіт 3.Травми очей та їх клінічний перебіг 4.Класифікація аномалій рефракції.</p>	<p>Лекція 5</p> <p>Лабораторне заняття: № 9-10 Практикум стор 103</p>	<p>Основна: 1,2,6,7,8 Додаткова : 10,11</p>	В практичних роботах	
	<p>Тема 6. Захворювання кон'юнктиви. Трахома.</p> <p>1. Класифікація та види кон'юнктивітів 2. Перебіг захворювань по стадіях 3. Порушення обміну внутрішньоочної рідини 4. Трахома і диференційна діагностика її з кон'юнктивітом 5. Поняття глаукоми та її етіологія</p>	<p>Лекція 6</p>	<p>Основна: 1,2,6,7,8 Додаткова : 10,11</p>	Само опрацювання матеріалу	

9. Система оцінювання та вимоги

Модуль 1. Модуль 1. Анатомо-фізіологічні та клінічні основи слуху

Критерії оцінювання та бали (кожна лабораторна робота – 3 бали, загалом 24 бали),

Модуль 2. Анатомо-фізіологічні та клінічні основи мовлення

Критерії оцінювання та бали (кожна лабораторна робота – 3 бали, загалом 24 бали) , підсумкова контрольна робота 18 балів

Модуль 3. Анатомо-фізіологічні та клінічні основи зорового аналізатора та патологічні стани, пов'язані з його розладами
Критерії оцінювання та бали(кожна лабораторна робота – 9 балів, загалом 45 бали) , підсумкова контрольна робота 15 балів

Екзамен (40 балів)

Критерії оцінювання відповіді на екзамені (усної, письмової, творчої).

10. Список рекомендованих джерел (наскрізна нумерація)

Основна

1. Анатомія ока. Методи дослідження в офтальмології: навч. Посібник для студентів мед.фак-ів / Н.Г.Завгородня, Л.Е. Саржевська, О.М. Івахненко. – Запоріжжя, 2017. – 76 с.
2. Березан О.І. Сенсорні і мовленнєві системи та їх порушення: Навчальний посібник для студентів спеціальності 6.010100 – «Дефектологія» . Полтава: РА «Бойко», 2007. 92 с.
3. Голуб Н.П. Анатомія, фізіологія та патологія органів слуху і мовлення: навч. посібник для студ. ф-ту дошк. та корекц. освіти / уклад. Н. П. Голуб. Умань: Візаві, 2015. 116 с.
4. Яковлева С.Д. Анатомо-фізіологічні та клінічні основи дефектології : Навчальний посібник. Херсон: Персей, 2012. 318 с. з іл.
5. Яковлева С.Д., Фроленкова Л.М. Практикум до лабораторних занять з дисципліни «Мовленнєві і сенсорні системи та їх порушення» для студентів денної та заочної форми навчання спеціальності 016 Спеціальна освіта: Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2021. 368 с.

Додаткова

6. Єршова І.Б., Монашова М.Г., Черкасова С.М. Оптимізація місцевого лікування гострого та хронічного тонзиліту. Актуальна інсектологія №1(2). 2014. С. 59-61.
7. Янчик Г.В., Гарбузова В.Ю Фізіологія сенсорних систем: Навчальний посібник для студентів 2 курсу . Суми.: 2011. 36 с.
11. Физиология и патология цветоощущения: метод. указ. для слушателей курсов последипломного образования и врачей-интернов / сост. П.А.Бездетко, Н.В. Панченко, С.Ф.Зубарева, О.А. Тарануха. Харьков: ХНМУ, 2015. 24 с.

ІНТЕРНЕТ РЕСУРСИ

12. <http://www.sluch.te.ua/inchanel.php>
13. <https://cyberleninka.ru/article/v/taktika-vedennya-patsientiv-iz-gipertrofiyu-migdalikiv-glotki-obtyazhenoyu-anomaliyami-rozvitku-slizovoyi-obolonki-porozhnini-rota>
- 14 <https://botkin.pro/encyclopedia/diseases/adenoids>
15. <https://www.eurolab.ua/diseases/2531/>
16. http://www.dlearn.pu.if.ua/data/quiz/quiz_category/2645/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F4.txt
17. <http://www.essuir.sumdu.edu.ua/retrieve/8878/zor.pdf>
18. <http://medstudies.com/medviva/zorovy-nerv-ii-sindromi-doslidzhennya-funktsiyi>
19. <http://newvrach.ru/cherepnye-cherepno-mozgovye-nervy.html>
20. <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-2b2689cdea066/list-b65bb05f26>
21. <https://mozok.click/604-svtloviy-promn-svtloviy-puchok-zakon-pryamolnynogo-poshirennya-svtla-sonyachne-ta-msyachne-zatemnennya.html>

22. http://medbiol.ru/medbiol/phus_ner/000a4852.htm
23. <http://biofile.ru/bio/4536.html>
24. <https://svitppt.com.ua/fizika/oko1.html>
25. <https://studopedia.info/8-63510.html>
26. <https://cyberleninka.ru/article/n/zritel'naya-sensornaya-sistema-neyrofiziologicheskie-mehanizmy-lektsiya-dlya-studentov>
27. <https://medach.pro/post/870>
28. <http://exp.phys.univ.kiev.ua/ua/Study/Lab/optics.pdf>
18. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%96%D0%BD%D0%B7%D0%B0>
19. <https://ukrshealth.ru/rizne/materiali-dlja-likariv/14766-doslidzhennja-gostroti-zoru.html>
20. <https://ukrshealth.ru/rizne/materiali-dlja-likariv/14766-doslidzhennja-gostroti-zoru.html>
21. <https://scicenter.online/oftalmologiya-scicenter/gostrota-zoru-141557.html>
22. <https://docplayer.net/82275887-Anatomiya-oka-metodi-doslidzhennya-v-oftalmologiyi.html>
23. <https://ukrshealth.ru/rizne/materiali-dlja-likariv/14764-doslidzhennja-binokuljarnogo-zoru.html>
24. https://redsearch.org/images/p/%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B0_%D1%87%D1%82%D0%BE_%D1%8D%D1%82%D0%BE_%D0%B7%D0%B0_%D0%B1%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%B7%D0%BD%D1%8C
25. <https://zir.clinic/zakhvoryuvannya-sitkivki/>
26. https://redsearch.org/images/p/%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B0_%D1%87%D1%82%D0%BE_%D1%8D%D1%82%D0%BE_%D0%B7%D0%B0_%D0%B1%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%B7%D0%BD%D1%8C
27. <https://doctor-glazov.ru/services/glaucoma/>
28. <https://www.ochkov.net/wiki/vitaminy-dlya-glaz-pri-blizorukosti.htm>
29. <https://shlyahtha.com.ua/iak-bachat-svit-liudy-v-15-riznykh-stanakh/>